

Лобода Наталія Олександрівна,
*к.е.н. доцент кафедри обліку, аналізу і контролю,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

Чабанюк Одарка Михайлівна,
*к.е.н., доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування,
Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів, Україна*

АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ

Основною причиною порушення роботодавцями законодавчих вимог щодо нарахування і сплати ЄСВ є те, що ставка даного внеску (станом на 01.01.2022 р. – 22%) є обтяжливою і не вигідною для вітчизняного бізнесу. Через це роботодавці неохоче наймають працівників, оскільки ЄСВ за своєю суттю, є податком на найману працю: більше працівників – більше потрібно платити ЄСВ. Через це українські роботодавці для того, щоб заощадити на податках, не оформляють найнятих працівників, а укладають із ними договори як із фізичними особами-підприємцями. Тоді як державі вигідно, щоб ЄСВ сплачували за усіх фактично працюючих працівників і з усієї суми їх доходу.

Іншими причинами ухилення від ЄСВ є свого роду помилки допущені при складанні звітності з ЄСВ. Найбільш поширеними помилками, виявленими під час аналізу звітності роботодавців з ЄСВ є:

- не відображено дані про початок та припинення трудових відносин роботодавця із застрахованою особою;
- допускаються помилки при проставленні ознак про наявність трудової книжки, про неповний робочий час;
- неправильно зазначаються суми перехідних виплат (відпускні, лікарняні);
- неправильно відображаються суми донарахованого ЄСВ до мінімального розміру (коли база нарахування ЄСВ (дохід) по застрахованій особі становить менше мінімальної заробітної плати за звітний місяць) тощо.

Наслідком допущених помилок в звітності ЄСВ є недостовірні відомості у реєстрі застрахованих осіб, які прямим чином впливають на правильність обчислення страхового стажу, розрахунок розміру пенсій, допомоги по тимчасовій непрацездатності та інших соціальних виплат, а також, як вище було зазначено, використовуються для інформування контролюючих органів.

Єдиний соціальний внесок підлягає сплаті незалежно від фінансового стану платника податків. Це передбачено ч. 12 ст. 9 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». За несвоєчасну, не в повному обсязі сплату (перерахування) єдиного внеску передбачено застосування до платників фінансових санкцій, а для посадових

осіб, винних у порушенні – дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова або кримінальна відповідальність [1].

Недотримання вимог Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» (несплата, несвоєчасна сплата, неперерахування) веде до застосування штрафних санкцій до порушника законодавства у розмірах, вказаних у табл. 1.

Таблиця 1

Штрафні санкції за несплату, несвоєчасну сплату, неперерахування ЄСВ, які застосовуються до платників внеску

Порушення	Розмір штрафних санкцій	Примітка
у разі ухилення взяття на облік та несвоєчасному поданні заяви про взяття на облік	10 нмдг (170 грн)	17 грн. – неоподатковуваний мінімум доходів громадян
у разі несплати (неперерахуванні), несвоєчасної сплати	20%	від своєчасно несплачених (неперерахованих) сум
у разі donaraxування ЄСВ контролюючим органом чи платником	10%	від donaraxованої суми за кожен повний або неповний період, але не більше 50% від суми donaraxування
у разі неналежного ведення бухгалтерської документації на підставі якої нараховується єдиний внесок	8-15 нмдг (136-255 грн.)	17 грн. – неоподатковуваний мінімум доходів громадян
у разі несплати або неповної, несвоєчасної сплати єдиного внеску при видачі сум виплат	10%	від несплачених, не в повному обсязі або несвоєчасно сплачених сум
у разі неподання, несвоєчасного подання, подання за не встановленою формою звітності	10 нмдг (170 грн.) 60 нмдг (1020 грн.)	за кожне таке неподання за ті ж самі дії, вчинені повторно протягом року

Джерело: складено за даними [1].

Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування» суми ЄСВ, своєчасно не нараховані та/або не сплачені у строки, є недоїмкою [1]. А на суму недоїмки нараховується пеня у розмірі 0,1% суми недоплати за кожний день прострочення [10]. Рішення про нарахування пені та застосування штрафів приймається за встановленою формою у двох примірниках [26]:

- перший примірник рішення протягом трьох робочих днів із дня його винесення надсилається платнику у порядку, встановленому для надсилання вимог, або вручається під підпис керівнику або головному бухгалтеру платника, банку чи фізичній особі – платнику єдиного внеску;

- другий примірник залишається в фіскальному органі.

Рішення про нарахування пені та застосування штрафів вважається надісланим (врученим) юридичній особі або відокремленому підрозділу, якщо його передано службовій особі такого платника єдиного внеску під підпис або надіслано листом з повідомленням про вручення. Рішення про застосування

штрафів вважається надісланим (врученим) фізичній особі, якщо його вручено особисто такій фізичній особі або її законному представникові чи надіслано листом на її адресу за місцем проживання або останнього відомого її місця перебування з повідомленням про вручення.

Якщо на особу офіційно покладені обов'язки з ведення бухгалтерського обліку, подання податкових декларацій, бухгалтерських звітів, балансів, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою обов'язкових платежів до бюджетів і державних цільових фондів, то вона і буде притягатися до відповідальності. Це можуть бути і керівники, в.о. директора, інші посадові особи, яким в установленому законом порядку надано право підпису фінансових документів.

Дії керівників підприємств, які віддали підлеглим службовим особам наказ або вказівку підписати чи подати до податкових органів недостовірні звіти, баланси, декларації, розрахунки або не сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі взагалі, а також дії службових осіб, які виконали такий наказ чи вказівку, кваліфікуються судами, як вчинення даного злочину за попередньою змовою групою осіб. Тобто виконавчий директор, який дає вказівку головному бухгалтеру навмисно спотворювати податкову звітність з метою мінімізації податкових зобов'язань, також буде притягнутий до відповідальності.

Особи, які своїми діями сприяли платникам податків (виконавцям злочину) в ухиленні від сплати ЄСВ, несуть відповідальність як співучасники за ст. 27 ККУ і тією частиною ст. 212 ККУ, за якою кваліфіковано дії виконавця. Зокрема, співучасниками ухилення від сплати обов'язкових платежів мають визнаватися працівники фіскальних органів, які за попередньою змовою з платником податку дали йому завідомо незаконне податкове роз'яснення про відсутність об'єкта оподаткування або про наявність пільг щодо нього [40].

Дії службових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування, які сприяли ухиленню громадянина чи юридичної особи – платника податків від сплати ЄСВ, також належить кваліфікувати як співучасть у конкретному злочині, а якщо вони діяли при цьому з корисливої або іншої особистої заінтересованості чи в інтересах інших осіб, – і (за наявності передбачених законом підстав) як відповідний службовий злочин [2]. Самостійне нарахування штрафних санкцій платниками податків за несвоєчасну, не в повному обсязі сплату ЄСВ законодавством не передбачено.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464 VI (зі змінами і доповненнями). I (із змінами та допов.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
2. Наказ МФУ «Про затвердження Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.04.2015 р. № 435 (зі змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>